

Ювілейні читання академіка В. І. Вернадського

В історії науки знайдеться небагато імен, які б могли зрівнятися з ім'ям акад. В. І. Вернадського — людини, громадянина, вченого, мислителя, першого президента Української Академії наук, одного з засновників Національної бібліотеки України, котра зараз по праву носить його ім'я. За традицією березневими днями ми вшановуємо пам'ять видатного діяча науки проведенням у стінах нашої Бібліотеки щорічних читань. Укотре зал засідань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського зібрав численну аудиторію слухачів.

У вступному слові генеральний директор НБУВ, акад. НАН України О. С. Онищенко привітав присутніх з відкриттям Х Ювілейних читань, звернувши увагу на урочисту атмосферу, що панувала в залі. Професор, підкресливши визначну роль В. І. Вернадського у вивченні історії наукових знань, зазначив, що найважливішим його доробком стала теорія ноосфери, зібраний воедино комплекс знань про Гео — Землю, про діяльність людини на планеті, що зумовила перехід біосфери до якісно нового стану — сфери розуму.

Змістовною й інформаційно насиченою була доповідь чл.-кор. НАН України, д. філос. н., проф. М. В. Поповича, котрий порушив питання щодо політичного кредо В. І. Вернадського та його загального світогляду. Промовець ознайомив присутніх з новими матеріалами, що висвітлюють досить несподівані факти щодо участі В. І. Вернадського в створенні атомної зброї в СРСР; аспекти його листування з сином, який після громадянської війни емігрував у США, та з відомим ученим-істориком П. А. Флоренським (до 1934 р.).

Мимоволі постає питання: як взагалі вдалося Вернадському вижити за часів масових переслідувань, політичних репресій та перлюстрації пошти, колишньому члену Центрального комітету партії кадетів.

— Справа в тому, — наголосив доповідач, — що одним із таких чинників була його дружба ще за часів студентства з братом В. І. Леніна Олександром Ульяновим, завдяки чому вченому були відкриті двері до приймальні вождя революції у будь-яку пору, хоча жодного разу В. І. Вернадський цим не скористався. По-друге, — це величезний вплив на творчу громадськість тієї епохи. Він був душею наукового співтовариства країни, людиною, навколо якої згуртувалася наукова громадськість та діючі в галузі новітніх військових технологій військово-теоретичні рухи. В. І. Вернадський одним із перших розкрив роль атомної зброї в питанні оборони країни і разом із групою провідних учених-атомників розробив ряд положень та пропозицій щодо цього питання, котрі згодом були пред-

ставлені на розгляд Й. В. Сталіну. Все це, на думку дослідників, й створило йому політичну недоторканність. Взагалі, В. І. Вернадський та його однодумці являли собою той тип інтелігенції, котра прикривала собою молоде покоління однодумців, що сприяло створенню наукової бази для держави.

Талант не визнає ні територіальних, ні національних меж — він є здобутком усього людства.

— Відомо, — зауважив далі М. Попович, — що більша частина життя В. І. Вернадського була пов'язана з Україною. Тимчасом, не приховуючи свого українського походження, він не був прихильником відділення України від Росії. В. І. Вернадський, уособлюючи Україну, її народ, науку, водночас застерігав від перетворення її на глибоку провінцію через втрату історичних культурних зв'язків з Росією.

Опікуючись українською культурою, мислитель приділяв значну увагу й релігії. Ці питання висвітлювалися В. І. Вернадським у листах до П. А. Флоренського і мали неабияке значення для дослідників його світогляду. Орієнтований на наукову розробку ноосфери і не будучи людиною релігійною, відзначав, однак, глибокі народні корені релігії як невід'ємної частини життя та культури етносу. В. І. Вернадський вважав, що доки вчені не в змозі науково обґрунтувати й пояснити загадкові атмосферні чи природні явища, описати їх, доти ми маємо звертатися до містики та релігії.

— Шляхи дослідження і розв'язання численних важливих проблем щодо охорони природи, — узагальнив М. В. Попович, — були передбачені геніальним мислителем ще багато років тому.

Зі словом про академіка В. І. Вернадського виступила заступник голови Комісії НАН України з розробки його наукової спадщини А. І. Шевченко.

Присутні підтримали її пропозицію щодо створення на базі НБУВ своєрідного інформаційного центру, куди б мали надходити всі матеріали про В. І. Вернадського — вітчизняні й зарубіжні.

— Тоді, — зауважила А. І. Шевченко, — щорічні читання набули б творчого підходу і залучили до своєї аудиторії багато молодих дослідників та науковців. І перший крок тут уже зроблено: ми одержали від Університету з м. Палермо раритетні роботи італійських майстрів живопису, присвячені творчій спадщині академіка. Сподіваємося, що наступного року вони прикрасять кабінет В. І. Вернадського. Його добре було б відкрити до чергових ХІ Читань.

*Лілія Вишнеvsька,
редактор науково-видавничого відділу НБУВ*